

Гуцало Л. В.

кандидат історичних наук, доцент *Житомирський державний
університет імені Івана Франка*
м. Житомир, Україна

СУЧАСНИЙ СЕПАРАТИСТСЬКИЙ РУХ У КАТАЛОНІЇ

Іспанія - одна з європейських країн, де сепаратизм розвивається найбільш активно, реалізуючись в діях регіональних об'єднань. Сучасний образ Королівства порівнюють з мозаїкою, коли кожен із регіонів-«пазлів» є одночасно і частиною єдиної іспанської нації і цілісної держави, й існує самостійно, маючи історично сформовані особливості у вигляді традицій, мови, місцевих законів.

Сучасне населення Іспанії визнане єдиною нацією, сформованою на основі різних етнічних груп, основними з яких є каталонці (15,6%), андалузійці (15,6%), кастильці (11,1%), валенсійці (9,7%), галісійці (7,4%) і баски (5,6%). Також існує чимало інших регіональних груп, що мають певну етнічну своєрідність, проте націй не становлять [1, с. 6]. Таке етнокультурне розмаїття Королівства часто-густо сприяє міжгруповим та міжетнічним конфліктам.

Нині в країні налічується 17 автономних співтовариств (comunidad autonoma). Їх утворення передбачене Конституцією 1978 р. (зокрема ст. 152.1 встановлює інституціональну основу цих автономних співтовариств - Законодавча Асамблея, що обирається загальним голосуванням, Рада Уряду з виконавчими функціями і Голова автономного співтовариства, що обирається Законодавчою Асамблеєю), їх межі, як правило, збігаються з межами провінцій, що входять в історичні області. Автономні співтовариства мають власні статuti; уряди співтовариств розділяють владу з центральним урядом. Представницькими органами автономних співтовариств є парламенти (Parlamento) [1, с. 10].

У 1982 р. було прийнято «Органічний закон про приведення у відповідність автономного процесу», що сприяв подальшому формуванню Іспанії як «держави автономій». Саме це, на той час, дозволило послабити націоналістичні та сепаратистські тенденції у багатонаціональній державі.

У 2006 р. парламент Каталонії добився прийняття нової редакції Статуту автономного співтовариства, у якому каталонців уперше названо нацією. Новий варіант статуту зобов'язував громадян Каталонії володіти каталонською мовою так само, як і іспанською. Якісно розширювалися повноваження

автономного співтовариства у міжнародних відносинах, судовій системі, фінансах тощо [2].

Але у 2010 р. Верховний суд Іспанії визнав новий статут незаконним, конфлікт між Мадридом і Барселаною знову почав набирати обертів. Каталонці все більше стали відвертатися від іспанської держави та все частіше виходити на вулиці з протестами та прапорами Каталонії.

Зазначимо, що каталонські сепаратисти акцентують увагу на особливостях своєї національної історії, культури і, передусім, каталонської мови, яка вже сьогодні є практично єдиною мовою викладання у школах та університетах регіону. Каталонці зберігають свою культурну самобутність і тому прагнуть до незалежності.

Ще однією важливою складовою сепаратизму є економічне підґрунтя, оскільки регіон має один із найвищих рівнів життя серед автономних співтовариств Королівства.

Регіон має потужну промислову базу та відкриту, конкурентоспроможну економіку, де застосовується передовий досвід в області наукових досліджень. Основні галузі промисловості Каталонії текстильна, харчова, хімічна промисловості, фармакологія, новітні технології та туризм. До речі, Каталонія, має власний інтернет-домен .cat, зареєстрований у вересні 2005 року. Інститут статистики Каталонії подає наступні дані про автономію: станом на 1 січня 2019 р. населення регіону складає - 7,6 млн. осіб (16% населення королівства); при цьому безробіття складає — 11,64%; ВВП — 2,1% [3].

Каталонія - це 16% населення Королівства, 25,6% іспанського експорту, 19% іспанського ВВП, 20,7% іноземних інвестицій до Іспанії [4].

Каталонія займає четверте місце з позитивним салдо торгівлі між країнами ЄС (12,2%) поступаючись лише Люксембургу (36,4%), Ірландії (23,2%) і Мальті (17,2%), випереджаючи експортні потужності таких країн як Голландія (11,6%) або Німеччина (7,7%) [5].

До такого роду даних апелюють сепаратисти, акцентуючи увагу на тому, що регіон економічно життєздатний і може існувати окремо від Іспанії.

Важливим є те, що Каталонія більше віддає центру, ніж отримує у вигляді державних субсидій на 16 млрд євро уріз, 8% регіонального ВВП. Однак світова економічна криза з підвищеною силою позначилася на Каталонії. Її зовнішній борг зріс із 15,776 до 50,948 млрд євро (з 17,8 до 23% ВВП співтовариства) за 2011-2012 рр., зросло безробіття. Відмова центральної влади субсидіювати бюджетний дефіцит автономних співтовариств став спусковим механізмом, який призвів до зростання сепаратизму. Каталонія очолила блок регіонів, які зажадали збільшити свою частку в розподілі податків [6, с. 145].

На виборах у парламент Каталонії у листопаді 2012 р. прихильники незалежності зберегли вплив, отримавши 71 мандат з 135. Голова Женералітату А. Мас висунув проект поетапного, мирного досягнення незалежності. Це посприяло об'єднанню течій каталонських націоналістів.

Але за збереження територіальної цілісності Іспанії виступив великий бізнес, банки. Тоді постало питання щодо проведення референдуму за не залеж-

ність. Центральний уряд Іспанії заборонив проведення референдуму та намагався усіляко завадити волевиявленню.

Першим політично вагомим голосуванням на користь незалежності Каталонії можна вважати регіональні вибори у вересні 2015 р. Тоді до влади прийшла коаліція правих та лівих сил, яка обіцяла своїм виборцям незалежність від Іспанії. Новообраний голова уряду Карлес Пучдемон відмовився дати клятву вірності монарху Іспанії і підштовхнув провінцію до нового референдуму [7, с. 178]. І це попри те, що уряд Каталонії вже мав значну автономію: власну поліцію та широкі повноваження у сферах охорони здоров'я, економіки та освіти.

Восени 2017 р. в Іспанії розпочалася політична криза, спровокована подіями у Каталонії: 1 жовтня 2017 р. влада Каталонії в односторонньому порядку провела референдум щодо незалежності - попри протидію іспанського уряду, який оголосив голосування незаконним. Більше 90% учасників референдуму висловилися за незалежність та вихід із складу Іспанії [8, с. 177].

Невизнання офіційним Мадридом референдуму підштовхнуло парламент Каталонії до проголошення незалежності 27 жовтня 2017 р. У відповідь на це у той самий день іспанський Сенат проголосував за введення прямого управління в Каталонії, застосувавши ст. 155 Конституції, а уряд Іспанії розпустив парламент і регіональний уряд Каталонії. Міжнародна спільнота також не визнала проголошення незалежності Каталонією та підтвердила територіальну цілісність Іспанії. Так, у Єврокомісії заявили, що Каталонія опиниться за межами Євросоюзу, якщо вийде зі складу Іспанії.

Із метою нормалізації ситуації та повернення до демократії, в автономії було призначено позачергові вибори до каталонського парламенту. У червні 2018 року каталонські націоналісти повернули контроль над регіоном після прямого правління Мадрида, коли новий уряд склав присягу. Очільником нового Жeneralітату став Кім Торра, який заявив, що буде продовжувати політику, спрямовану на здобуття незалежності [7, с. 178].

ЛІТЕРАТУРА

1. Система державного управління Королівства Іспанія: досвід для України / уклад. Х.М. Дейнега ; за заг. ред. Ю.В. Ковбасюка, С.В. Загороднюка. К. : НАДУ, 2012. 40 с.
2. Estudio de Autonomia de Cataiuna 2006. Barcelona: Entidad Autonoma del Diario Oficial y de Publicaciones, 2006. 98 p.
3. Estadística oficial de Catalunya / Idescat. Institut d'Estadística de Catalunya URL: <http://www.idescat.cat> (accessed: 12.07.2019).
4. Криза в Каталонії у 300 словах. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-48596208> (accessed: 14.07.2019).
5. Catalan Economy URL: http://economia.gencat.cat/.content/70_economia_catalana/arxius/presentacio-economia-catalana/strength-outward-looking-country.pdf (accessed: 14.07.2019).

6. Баранов А. В. Кризис испанского «государства автономий» и радикализация сепаратистского движения в Каталонии: взаимовлияние // Политэкс. 2016. Том 12, № 14. С. 143-155.
7. Каталонська криза: спроби врегулювання // Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Міжнародні відносини: історія, теорія та практика» (28 лютого 2019 року). Суми: ФОП Цьома С.П., 2019. С. 177-179.
8. Каталонський клінч // Матеріали ІХ Волинської Всеукраїнської історико-краєзнавчої конференції, (м. Житомир, 3-4 листопада 2017 р.): Збірник наукових праць. Житомир : Полісся, 2017. С. 177-179.